

Pētera Smeltera 70 gadi

Atmodas laiku dzejniekam un pirmajam nenogurstošākajam gara mantu vācējam Latgalē - Pēterim Smelterim š. g. 31. oktobrī pagāja 70 gadi.

Smelteris dzimis Varakļānos 1868. gadā, bērnu dienas aizvadījis Kokaru sādžā. Paaugušu vietējais baznīcnieks Kovaļevskis viņu pieņem par audzēkni un pārceldamies uz Ciskadu draudzi, ņēmis līdz arī Smelteri. Te 1889. gadā, tikko beidzis Rēzeknes pilsētas skolu, Smelteris kopā ar savu draugu Feliksu Laizānu apciemo jauno baznīcnieku Franci Trasunu, kas brīvdienas pavada Sakstapalā. Trasuns bija mācījies Jelgavas reālskolā un šo to jau zināja par latviešu literatūru un nacionāliem cēstieniem. Iepazīstinājis jaunos draugus ar tiem, viņš atzinies, ka arī pats sācis krāt un uzrakstīt tautas dziesmas un pamudinājis to pašu darīt arī

viņus. Smelteris savās atmiņās atzīstas, ka kopš tā laika ar Laizānu gara mantu vākšanu viņi vairs nepārtraukuši.

Ja zinām, ka Latgalē līdz tam laikam tautas gara mantas tik pat kā nemaz nebija vāktas un godā celtas, tad saprotam, kāda nozīme 1889. gada vasarai. Iededzies tautiskai lietai, Smelteris dodas uz Pēterpili, iestājas katoļu garīgā seminarā un savai sajūsmai rod jaunus piekritējus. 1895. gadā, jau kā Sv. Katres baznīcas vikars, Smelteris iepazīstas ar «Latvju Dainu» līdzizdevēju H. Visendorfu. Tā pamācīts, norādītā kārtībā viņš čakli pārraksta savus dziesmu krājumus un sūta Kr. Baronam, vēlāk lasa arī korekturu.

Baznīcnieka amats Smelterim ļauj apbraukāt gandrīz visu Latgali un lielā uzticība tautā palīdz veikt neatsvēramu pakalpojumu latviešu kultūras lietai. Nevien pats viņš nodedas folkloras darbam, bet aizrauj līdz draugus, pazīstamus, jaunatni. Latgale it kā atmostas no dziļa miega, ko tā ilgi gulējusi, un pirmajam gaismas saucienam paklausīdama, nodod savu gara pūru atklātībai. Tas ir liels un bagāts un uzņemts «Latvju Dainu» sējums, pauž gara vienību ar Kurzemi un Vidzemi.

10. gadu darbu folkloras druvā Smelteris atzīmē, 1899. g. izdodams Tautas dzīsmu, posoku, meikļu un parunu Wocleiti, bet viņa lielos nopelnus vērtējot, jau brīvās Latvijas laikā — 1927. g. viņam piešķir Triju zvaigžņu ordeni.

Smelteris rakstījis arī dzejas un pirmais drukājies Kurzemes un Vidzemes latviešu izdevumos. Pats būdams īsts celmlauzis neizkoptajā tautas kultūras druvā, 1896. g. Austruma 9. burtnīcā viņš iespiež dzejoli Calmōjs, kurā aicina nepagurt, lai cik grūts būtu darbs. Ja arī reti kur vēl slaistas bomji, kūp lidumnieku uguns kuri, bet Pūlies sparīgi, cik

Skats uz Rīgas pils jauno torni

vari, Lauz, ak lauz, celmulauz! Gan jaunā pavasarī līdumā viļņos kupla kviešu druva un darbu atzīs un slavēs, lai arī tagad tas šķiet grūts un velts. Citos dzejoļos, kas iespiesti J. Šteinberga Katoļu māju kalendārā, Smelteris pauž karstu tēvzemes mīlestību, apliecinādams, ka tā vismīlākā vieta pasaulē.

Tagad sirmais un pašai dziedīgais

kulturas darbinieks strādā Sventē, apkalpodams pāris tūkstošu garīgās vajadzības. Šai novadā daudz viņš darījis arī latviskās domas stiprināšanā un svešautiešu iespaida mazināšanā. Novēlam viņa sirdij vēl ilgi pukstēt savas tautas un brīvvalsts labumam, kā tā jo karsti ir pukstējusi visus šos aizgājušos darba, cīņu un sasniegumu gadus.